

1840 Ottoman-Sweden Trade Treaty From The Perspective of The Diplomacy

Mert Uğur Vatansever^{1,*}

¹ Institute of Social Sciences, Sivas Cumhuriyet University, Sivas, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 13/04/2022

Accepted: 28/07/2022

Acknowledgement

This study was produced from the thesis study carried out in the field of Modern Ages, Department of History, Institute of Social Sciences, Cumhuriyet University.

ABSTRACT

The Ottoman Empire made diplomatic negotiations and signed agreements with various states in line with their political relations. One of these states is Sweden, which rose in the Scandinavian geography, especially in the 16th century, and became a rival of Russia in the North. Although the Ottoman Empire initially practiced distant diplomacy against Sweden, it had to improve its relations with Sweden against their common enemy, Russia. In this context, the Ottoman-Swedish diplomacy, which developed considerably with the Battle of Poltava between Peter the Great and Charles XII and later the Swedish king's asylum in the Ottoman Empire, was reinforced with various trade agreements. The first of these commercial agreements between the two countries is the trade agreement signed in 1737 and the other in 1840. In our study, the articles of the 1840 Ottoman-Swedish trade agreement were examined from the perspective of the Ottoman-Swedish diplomacy and according to the information obtained from the documents of the Name-i Hümayun register numbered 11/280.

Keywords: Ottoman, Sweden, Trade, Agreement

Diplomasi Perspektifinden 1840 Osmanlı-İsveç Ticaret Antlaşması

Süreç

Geliş: 13/04/2022

Kabul: 28/07/2022

Bilgilendirme

#Bu çalışma, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yakınçağ alanında yürütülmekte olan tez çalışmasından üretilmiştir.

Copyright

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

ÖZ

Osmanlı İmparatorluğu çeşitli devletler ile siyasi ilişkiler doğrultusunda diplomatik görüşmeler ve anlaşmalar yapmıştır. Bu devletlerden biri de İskandinav coğrafyasında özellikle 16. yüzyılda yükselerek kuzeyde Rusya'nın bir rakibi olan İsveç'tir. Osmanlı İmparatorluğu başlangıçta İsveç'e karşı mesafeli bir yaklaşım uygulamasına rağmen ortak düşmanları Rusya'ya karşı İsveç ile ilişkilerini geliştirmek zorunda kalmıştır. Bu kapsamda özellikle Büyük Petro ve XII. Karl arasında gerçekleşen Poltava Savaşı ve ardından İsveç kralının Osmanlı'ya sığınması ile gelişen Osmanlı-İsveç ilişkileri çeşitli ticaret anlaşmaları ile pekişmiştir. İki ülke arasındaki ticari anlaşmalarından ilki 1737 yılında diğeri ise 1840 yılında imzalanan ticaret antlaşmasıdır. Çalışmamızda Osmanlı-İsveç diplomasisi perspektifinden ve 11/280 numaralı name-i hümayun defteri belgelerinden edinilen bilgilere göre 1840 Osmanlı-İsveç ticaret antlaşması maddeleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, İsveç, Ticaret, Antlaşma

^a mertuvatansever@gmail.com

^b <https://orcid.org/000-0002-1906-9644>

How to Cite: Vatansever M. U, (2022) 1840 Ottoman-Sweden Trade Treaty From The Perspective Of The Diplomacy, CUJOSS, 46(2): 296-305

Giriş

12. yüzyılın ikinci yarısına kadar çok tanrılı bir teolojik mantaliteyle hareket eden İsveç halkı, Uppsala mabedinin (İskandinav mitolojisinin en önemli figürlerinden olmakla birlikte en önemli pagan tapınağıdır. Scobbie, 2006: XXXII) yıkılması ve Hristiyan misyonerlerinin başarılı çalışmalarıyla bugünkü kimliğine ulaşırken (Beydilli, 2001: 408) devletlerarası politik kültüre girmeleri ancak 14. yüzyılın sonlarında mümkün olmuştur. Bu kapsamda 1397'de Danimarka Kraliçesi I. Margareta öncülüğünde İsveç ve Norveç arasında Kalmar Birliği (Kalmarunionen) kurulmuştur (Scobbie, 2006: XXXIII). Ancak bu ittifakın ömrü fazla uzun sürmemiştir. 1523'te Gustav Eriksson Vasa'nın İsveç Kralı seçilmesiyle Kalmar Birliği feshedilmiş ve İsveç monarşisi (Bu tabirin kullanılmasındaki en önemli sebeplerden birisi 1544'te kralların seçimle gelme yasasını değiştirmesidir. Beydilli, 2001: 408) oluşmuştur. (Ünver, 2018: 23; Scobbie, 2006: XXXIV; Grimberg, 1935: 105-109). Kral Gustav Vasa döneminde İsveç, yükselmeye ve güç kazanmaya başlamıştır.

İskandinav coğrafyasında bölgesel bir güç olup yükselmeye başlayan İsveç, bu hususa paralel şekilde coğrafi sınırlarını genişletmeye çalışırken; kuzey topraklarında önemli devletlerden biri olan Osmanlı ile de görüşmeye başlamıştır. Bu kapsamda Osmanlı ile ilk diplomatik temaslar kurulmuştur. Elçi gönderimi ile oluşan söz konusu temaslar Kral Gustav Vasa'dan sonra İsveç tahtına geçen III. Sigismund Vasa ile Osmanlı İmparatoru III. Murat arasında gerçekleşirken Kral Vasa, söz konusu görüşmede kendisinin Polonya tahtını ele geçirmesinde Osmanlı'nın destek vermesini talep etmiş ve olumlu bir yanıt almıştır. Ardından Lehistan topraklarında da söz sahibi olan İsveç ile Osmanlı arasında ilişkiler başlamış ve kralın taç giyme törenine Osmanlı'yı temsilen Turgut Çavuş gönderilmiştir (Beydilli, 2001: 409).

İki ülke arasında diplomatik ilişkiler İsveç Kralı II. Gustav Adolf ile IV. Murat arasında da devam etmiş ve 1631'de Kral Adolf, devletin Avusturya ile olan mücadelesinde kendilerine destek verilmesini talep etmiştir. Ancak IV. Murat, Osmanlı-Avusturya ilişkilerini bozmamak için bunu reddetmiştir (Beydilli, 2001: 409).

1657 yılına gelindiğinde iki ülke arasında tekrardan diplomatik ilişkiler kurulmuştur. Yirmi altı yıl önce kurulan politik ilişkiye benzer şekilde tekrardan başlayan görüşmelerde İsveç Kralı X. Karl, Polonya ile savaştığı sırada IV. Mehmet'e yazdığı mektupta Kırım Hanlığı'nın İsveç'i desteklemesini talep etmiştir. Bu kapsamda IV. Mehmet'in İsveç'e karşı şüpheyle bakmasından dolayı; X. Karl'ın, fevkalade elçi sıfatıyla mektubunu getiren Baron Claes Brorson Rålamb (İstanbul'da bulunduğu yıllarda yazdığı 500 sayfalık günlük 1679 yılında yayınlanmıştır. Theolin, 2000: 186) ve ona yardım eden Gotthard Wellink (Rålamb ile İstanbul'a geldiği sırada Siebenbürgen temsilciliği görevini yürütmektedir. Theolin, 2000: 187) Osmanlı hükümetinden bir cevap alamamıştır (Beydilli, 2001: 409). Söz konusu talebin de reddedilmesi üzerine iki ülke ilişkileri sekteye uğrarken II. Viyana Kuşatması'na bazı İsveçlilerin katılması ve İsveç Luteryan kiliselerinin Osmanlı'ya karşı dualar

okutup Türklerin kaybettikleri haberini alınca da ülkede şükran günü ilan etmeleri (Forsberg, 2017: 21) Osmanlı-İsveç ilişkilerinde bir süre daha gelişme kaydedilemeyeceğinin bir işaretidir.

18. Yüzyıl Osmanlı-İsveç Ticaret Diplomasisi ve Borçlar Meselesi

İki ülke ilişkilerinin tekrardan tesis edilip gelişmesi ancak 18. yüzyılda İsveç Kralı XII. Karl (Demirbaş Şarl) döneminde sağlanmıştır. Bu dönemde XII. Karl'ın Rus Çarı Petro, Lehistan Kralı II. Ogüst ve Danimarka Kralı Frederik'e karşı Büyük Kuzey Savaşları'nda verdiği başarılı mücadele karşısında (Görür, 2012: 15) Osmanlı ile tekrar görüşmelerin ve ilişkilerin başlamasını sağlamıştır (İsveç ile olan diplomatik faaliyetlerin siyasi ve istihbarati tarih ile bağlantısı için bkz. Yüksel, 2013: 103). Keza Sadrazam Çorlulu Ali Paşa, Karlofça Antlaşması'ndan sonra Petro'ya karşı yükselen İsveç'i desteklemek için Özi muhafızı Yusuf Paşa aracılığı ile bir görüşme sağlamıştır (Uzunçarşılı, 1988: 206). Görüşme neticesinde XII. Karl, Osmanlı'dan bazı isteklerde bulunmuştur. Taleplere bakıldığında İstanbul'da İsveç Elçiliği açılması, Petro ile yürüttüğü Kuzey Savaşları'nda kendisine askeri yardım yapılması gibi politik taleplerde bulunan XII. Karl, ekonomik olarak da bazı isteklerde bulunmuştur. Söz konusu istekler ise İsveçli tüccarlara ticaret meselelerinde imtiyazlar sağlanması, Berberi korsanlarının İsveç gemilerine saldırmaması ve el konulan gemilerin tekrar iade edilmesidir (Görür, 2012: 18). Bab-ı Ali ise XII. Karl'ın bu taleplerinden korsanların ele geçirdiği gemilerin tekrar iadesinin mümkün olmayacağını ancak Garp Ocakları'na gönderilen fermanla İsveç gemilerine artık dokunulmayacağını bildirmiştir (Ünver, 2018: 34-35). Bu kapsamda iki ülke arasında başlayan diplomatik ilişkilerin yanı sıra ticari münasebetlerin ve çıkarların da ön plana getirildiği görülmektedir.

İsveç, kuzey coğrafyasında Rusya'ya karşı başarılı bir mücadele yürütse de Rusya'nın gerilla taktikleri, bazı askeri üsleri imha etmeleri ve güzergâhları tahrip etmeleri (Hosking, 2015: 262; Sütçü, 2020: 5) sebebiyle İsveç'in gücü kırılmış ve 1709'da XII. Karl'a karşı önemli bir zafer kazanılmıştır (Sevinç, 2014: 140). İsveç Kralı ve Kazak Hatmanı İvan Mazepa on bin kadar askerle birlikte Osmanlı sınırına ulaşarak iltica talebinde bulunmuşlardır (Theolin, 2000: 33-34). 18 Temmuz 1709'da Osmanlı'ya iltica edip üç gün sonra Bender'e Yusuf Paşa'ya gelmişlerdir (Ural, 2020: 31).

III. Ahmet, Osmanlı topraklarına iltica eden İsveç Kralı XII. Karl'ın bütün ihtiyaçlarının karşılanmasına (Detaylı liste için bkz. Kurat, 1943: 107-108) ve kendisine yevmi olarak 414,5 kuruş maaş bağlanmasına karar vermiştir. Bu süre zarfında Kral, yevmiyesinden hariç 400 bin kuruş da borç almıştır (Beki, 2019: 35). Ancak Kral XII. Karl, Osmanlı topraklarında bulunduğu her geçen gün yeni borçlar almış ve bunları ödeyemez hale gelmiştir. Bab-ı Ali onu, ülkesine döndürme planları yaparken Kral, sürekli borçlarını bahane ederek kalmak istemiş (Osmanlı topraklarından ayrılmak

istemeyen XII. Karl'a bu yüzden Osmanlı tarafından "Demirbaş Şarl" denmiştir. Bu yüzden ki İsveç literatüründe de "Demir Paşa" olarak anılmaktadır. Alakom, 2014: 12) ve eğer borçları kapatılırsa döneneğini belirterek bu kapsamda Osmanlı'dan üç bin kese akçe daha almıştır (Günaydın ve Çoşkun, 2018: 38; Görür, 2012: 25).

5 yıl 3 ay Osmanlı topraklarında yaşayan XII. Karl 1714'te gitme kararı almış ve ekim ayında ülkesine dönmek üzere ayrılmıştır (Ural, 2020: 38). Karl'ın büyük bir borç yüküyle Osmanlı topraklarından ayrılmasıyla doğan iki ülke arasındaki borçlar meselesi, XII. Karl'ın ölümüyle tahta geçen Ulrike Eleonore ile 1720'de Eleonore yerine kral olan I. Friedrich dönemlerinde de devam etmiş ve Osmanlı-İsveç diplomasinin temel konusunu teşkil etmiştir (Günaydın ve Çoşkun, 2018: 46). III. Ahmet borcun ödenmesi hususunda Közbekçi Mustafa Ağa'yı Stockholm'e gönderse de olumlu bir yanıt alamamış ve borç ertelenmiştir (Ural, 2020: 40; Theolin, 2000: 43).

III. Ahmet döneminde çözülemeyen borçlar meselesi I. Mahmut döneminde de devam etmiş ve Hekimoğlu Ali Paşa, Yirmisekiz Mehmed Said Efendi'yi (Mehmed Said Efendi, Stockholm'e gittiği sırada İsveç'te gördüklerini anlatan 19 sayfalık bir sefaretname yazmıştır. Görür, 2012: 30; Baş, 2004: 54. sonrasında iki devlet arasında yapılacak bir anlaşmanın temelini oluşturan Mehmed Said Efendi'nin yazdığı İsveç Sefaretnamesi ile Osmanlı bürokrasisi, İsveç de yönetimin bir parçası olan anayasa ve parlamento düzenini öğrenmiştir. Ayrıca Said Efendi, İsveçlilerin Osmanlılara karşı iyi bir algısı olduğunu buna karşın Rusya'ya karşı da kayda değer bir düşmanlıkları olduğunu belirtmiştir. Küçük, 2018: 79-80) borcun geri ödenmesi hususunda I. Friedrich'e gönderse de o da olumlu bir yanıt alamamıştır (Erdoğan, 2019: 64-65). İsveç tarafından borçlar meselesinin çözüm müzakereleri ise ancak Yirmisekiz Mehmed Said Efendi'nin İstanbul'a dönmesinden bir yıl sonra gerçekleşmiştir. Bu kapsamda Frederik von Höpken ve Edward Karlson adındaki iki maslahatgüzar söz konusu meselenin çözümü ve Osmanlı ile bir ticaret anlaşması yapmak için İstanbul'a gönderilmiştir (Theolin, 2000: 51-52).

Uzun yıllar çözüm sağlanamayan borçlar meselesinde ilk kez somut bir adım atılmış ve gönderilen iki maslahatgüzar başarılı olarak 1737'de Osmanlı ile dostluk ve ticaret anlaşması imzalanmasını sağlamıştır (Beydilli, 2001: 411). 18 maddeden oluşan söz konusu anlaşmada İsveçli tüccarlar Osmanlı topraklarında serbest ticaret imtiyazını elde etmişlerdir. Aynı zamanda tüccarlar limanlara geldiklerinde onlardan para talep edilmeyecektir. İsveçli gemiler denizde olabilecek birtakım afetlere karşı Osmanlı limanlarına sığınabilecekler ve paralarıyla işlerini karşılayabileceklerdir. Ancak gelen bu gemilerden 300 akçe selametlik vergisi alınacaktır. İsveç'te yaşayan Osmanlı vatandaşlarından da hiçbir vergi alınmamasına karşılık Osmanlı topraklarında yaşayan İsveçlilerden ve İsveç sefaret memurlarından cizye alınmayacaktır. İsveçli tüccarlar yaptıkları ticaret için kadırlardan sicil kaydı oluşturdukları takdirde hüccet (Delil, senet anlamlarına gelen hüccet, mahkemelerde veya gerektiği durumlarda kullanılabilen belgelerdir. Detaylı bilgi için bkz. Oğuz ve Akgündüz, 1998: 446) alabileceklerdir. Böylece bir İsveçli

tüccar borçlu olarak kaçarsa veya iflas ederse elindeki hüccetlere göre borcu tahsil edebilecektir. Osmanlı'ya atanan İsveçli elçilerin/maslahatgüzarlarının yanlarında getirdikleri hediyelerden ve birtakım eşyalarından gümrük ve bâc vergisi (Bâc terimi bütün vergiler için kullanılsa da Osmanlı'da genelde bâc vergisi, şehirlerdeki pazarlardan tahsil edilen yani pazarlara getirilen malların kıymetine göre alınan bir vergi türüdür. Bu yüzden bâc-ı bazar olarak da adlandırılmaktadır. Yeniçeri, 1991: 411-412) talep edilmeyecektir. İsveçli tüccarların Osmanlı şehirlerinden yaptıkları ithalat ve ihracattan %3 vergi alınacaktır. Ancak bu ithalat-ihracatta altın ve kuruştan gümrük vergisi alınmayacaktır. Söz konusu ülke tüccarları Osmanlı limanlarına ticaret için geldiklerinde sadece bir defaya mahsus vergi vereceklerdir. Sonra başka limana geçtiklerinde vergiyi ödemediğine dair belgeyi gösterdikleri dahilinde daha vergi vermeyeceklerdir. İsveçli tüccarlar; İngiliz, Fransız, İrlanda tüccarlarının ticaret yaptığı aynı cins akçe ile ticaret yapacaklardır. Osmanlı, Kuzey Afrika'daki Berberi korsanların İsveç'e saldırısının önüne geçerken Cezayir, İsveç ile yaptığı anlaşmaya hanel getirecek davranışlarda bulunursa Osmanlı İsveç'e destek olacaktır (Kuzucu, 2016: 406-409). Söz konusu anlaşma ile Osmanlı'da ticaret yapabilme imtiyazı elde eden İsveç, Osmanlı'nın çeşitli limanlarında konsolosluklar açarak doğu ticaretine katkı sağlamıştır. Anlaşmadan kârlı çıkan İsveç, genel bir ticaretten ziyade daha çok tahıl, üzüm, şarap gibi belirli alanlarda ithalat yapmıştır (Beydilli, 2001: 412).

Yapılan anlaşma da İsveç; tüccarları ve vatandaşları için ticari ve vergisel imtiyazları elde ederken Osmanlı'da XII. Karl'ın aldığı borçlara karşılık İsveç'ten tam teçhizatlı bir savaş gemisi, 72 toplu bir fırkateyn ve 30 bin tüfek istemiştir (Theolin, 2000: 44). Ancak gönderilen Sverig gemisinin batması üzerine İsveç anlaşma gereği olarak batan geminin yerine 10 bin tüfekli Parioten gemisini ve 6 bin tüfekli Ulrika gemisini göndermiştir. Geri kalan 13 bin tüfeği ise görüşmeler sonucunda vermekten kurtulmuştur. Yapılan ticaret anlaşması ve gönderilen gemilerle birlikte böylece XII. Karl'dan süregelen iki ülke arasındaki borçlar meselesi de kapanmıştır (Görür, 2012: 30-31).

Osmanlı-İsveç arasında ticaret anlaşması imzalanmasından sonra diğer ülkelerin yaptıkları gibi İsveç de Osmanlı da kendi tüccarları aracılığıyla yaptığı ticareti daha kapsamlı ve düzenli hale getirmek için bir şirket açmaya karar vermiştir. Bu kapsamda Edward Karlson ve Frederik von Höpken öncülüğünde Levantiska Kompaniet adında bir şirket açılmıştır. Şirket 1756 yılına kadar faaliyetlerini yürütürken (Beki, 2019: 13-14) İzmir (Smyrna) şehri merkez haline gelmiş ve ticaretin gelişmesine paralel olarak Smyrna-flossa (İzmir dokuması), Smyrna-ull (İzmir yünü) gibi birçok kelime İsveççe'ye girmiştir (Alakom, 2014: 100-101).

İki ülke ilişkileri dostane bir şekilde devam ederken 1787'de Osmanlı-Rus Savaşı başlamıştır. İsveç de uzun zamandır beklediği ortamı yakalayacağını düşünerek Osmanlı'nın yanında savaşa girmeyi planlamıştır. Böylece İsveç Rusya'ya karşı iki cephele bir savaşta üstün bir galibiyet yakalayarak eski gücünü yakalamak istemiştir. Bu düşünceyle Osmanlı'dan savaşa girmesine müteakip

kendisine savaş sürdüğü müddetçe 8 bin kese ve sonra 10 yıl boyunca da yıllık 2 bin kese akçe vermesini talep etmiştir. Böylece anlaşmaya varan Osmanlı-İsveç 1788 yılında bir ittifak anlaşması imzalamıştır. 1789 yılında ise Osmanlı da taht değişikliği yaşanmış ve padişah olan III. Selim'de aynı ittifak prensipleri üzerinden İsveç'ten beklediği şartlara uyulması takdirinde ekonomik yardım yapacağını belirtmiştir. Bu kapsamda 1789 yılında iki ülke arasında Beykoz İttifak Antlaşması imzalanmıştır (Ünver, 2018: 125-130). Söz konusu anlaşmada iki ülke birbirlerini savaşta bırakıp Rusya ile ayrı bir anlaşma yapmayacaklarını vadetseler de İsveç, savaşın kendisi için kötü gidişatı karşısında Rusya ile bir anlaşma yaparak savaştan çekilmiştir. Böylece Osmanlı ise İsveç'in Rusya ile imzaladığı anlaşmayı bahane ederek 1789 mütabakatında ödemeyi garantilediği akçeyi ödememiştir (Beydilli, 2001: 412). Ancak bu durum büyük problemler yaratmamış ve Osmanlı-İsveç ilişkileri dostane şekilde devam etmiştir.

1840 Osmanlı-İsveç Ticaret Antlaşmasına Giden Süreç

19. yüzyıla gelindiğinde Osmanlı-İsveç ilişkilerinde değişiklik olmamış ancak Napolyon Bonapart ile başlayan Koalisyon Savaşları tüm Avrupa'daki dengeleri değiştirmiştir. Bu savaşlarda Rus Çarı I. Alexander, Finlandiya'yı; İsveç Kralı XIII. Karl da Norveç'i almış ve 1815 Viyana Kongresi ile bunu tasdiklemiştir (Beydilli, 2001: 408; Merriman, 2020: 626; Yılmaz, 2004: 200).

19. yüzyılda Osmanlı-İsveç ilişkileri diplomatik/siyasi ilişkilerden ziyade ekonomik perspektifte devam etmiştir (Osmanlı ve dünya bakımından benzer durum ve şartları gösteren pek çok örnek bulunmaktadır. Bunlardan birisi için bkz. Güven ve Şentürk, 2021: 555-575). Söz konusu yüzyılda Osmanlı, Norveç'i de almış olan İsveç ile 3 Ocak 1840'ta Sadrazam Mehmed Emin Rauf Paşa ve İsveç maslahatgüzarı Antoine Testa aracılığı ile ticaret anlaşmasını imzalamıştır.

Anlaşma maddeleri ise şu şekildedir (BOA, A.DVNS.NMH.d, nr. 11/280: s. 114-131):

1. Bu anlaşma özellikle İsveç ve ona bağlı Norveç halkına ve gemilerine ait bütün hukuk, imtiyazlar ve yazılı olarak verilen muafiyetler gereğince sonsuza kadar geçerli olmak üzere onaylanmasının dışında bundan sonra Padişah tarafından Osmanlı Devleti halkına ve gemilerine verilen imtiyazlar aynı şekilde İsveç-Norveç halkı ve gemileri için de geçerli olacaktır. Onlar da aynı şekilde hukuk, ayrıcalıklar ve muafiyetlerinden yararlanacaklardır.
2. İsveç ve Norveç halkı ve bunların yardımcıları Osmanlı memleketinde gerek içerde satmak için ve gerek memleketten ihraç etmek için Osmanlı Devleti'nin her yerinden Osmanlı ürünü olan tarımsal ve sanayi mallarından bütün mal ve eşyayı satın alabileceklerdir. Osmanlı Devleti de tarımsal veya başka ürünler hakkında tekel usûlünün terk ve iptalini taahhüt etmiş olmakla eşya satın alınması için veya bu eşyanın bir yerden diğer yere nakli için şehir zabıtasının belge talep etmesi de

tamamen terk edilecektir. İsveç ve Norveç halkından izin belgesi istenilmesi anlaşmaya aykırı olacağından bu belgeleri isteyen görevliler hakkında gerekli işlemler yapılacaktır ve belge talebinden dolayı İsveç ve Norveç tüccarı zarar görüp bu zararı ispat ederlerse zararları karşılanacaktır.

3. Bu antlaşma ile İsveç ve Norveç halkına ve gemilerine ait olan bütün hukuk ve ayrıcalıklar ve muafiyetler, eski anlaşmalar gereği üzere ilelebed yürürlükte olmak üzere bu defa onaylanmış ve pekiştirilmiş olmasının yanı sıra, Osmanlı Devleti tarafından başka bir devletin gemi ve halkına verilecek veya verilmesi mümkün olan bütün ayrıcalıklar ve muafiyetler aynı şekilde İsveç ve Norveç halkına gemilerine verilip onlar da o şekilde hukuk, ayrıcalıklar ve muafiyetlerinden yararlanacaktır. Ayrıca İsveçli tüccarların ticaret anında ödemeleri gereken vergi miktarı, en fazla iltimaslı tüccarla aynı olacaktır.
4. İsveç ve Norveç tüccarından veya onlar tarafından görevlendirilen birisi, yabancı şehirlere götürmek için Osmanlı şehirlerinin ürünleri olarak bir mal satın aldığı o eşya için hiçbir vergi vermeksizin uygun bir iskeleye indirmeye yetkilidir. Söz konusu mal iskeleye vardığında bu anlaşma ile ortadan kaldırılan tüm vergilerin yerine malın kıymetinden % 9 ve o mal için eskiden olduğu gibi %3 gümrük vergisi alınacaktır. Ancak bir iskelede satın alınmış ve imdâdiye vergisi (Devletin ekonomik sıkıntılardan kurtarılması amacıyla sefer sırasında masrafları karşılanması için alınan imdadiye vergisi 18. yüzyıl sonlarıyla düzenli bir vergi türü haline gelmiştir. Tabakoğlu, 2000: 221) alınmış olan malın bu iskeleye varışında zarar edilmişse sadece kıymet vergisi olan %3 vergi alınacaktır.
5. İsveç ve Norveç'e tâbi yerlerin tarımsal ve sanayi ürünlerinden olan ve söz konusu devlete tâbi tüccar gemilerine yükletilen deniz ve kara yollarıyla başka memleketlerden götürülmüş her cins ve nevi emtia ve eşyanın istisnasız olarak Osmanlı Devleti'ne girişi serbesttir. Bu eşyaların değeri üzerinden hesaplanan %3 oranında gümrük vergisi alınmaktadır. Eşyalardan hâlen alınmakta olan tüm diğer dahilî vergiler yerine bundan böyle bu eşyayı götüren İsveç ve Norveç tüccarı gerek gideceği yerde satacak olsun ve gerekse satmak üzere Osmanlı Devleti içirisine göndermiş olsun %2 oranında bir vergi eklenecektir. Daha sonra bu eşya, şehir içinde tekrar alınıp satıldığı veya müşterisi yabancı memleketlere götürmek istediği zaman bu eşyalar için satıcısından, müşterisinden ve de onları alıp dışarı götürece kimseden hiçbir vergi talep edilmeyecektir. Bir limanda %3 oranındaki imdadiye vergisi ödenmiş eşyalar diğer

- vergilerden muaf olarak başka bir iskeleye gönderilmesi serbesttir. Ancak gelen eşyaların limanda satılması veyahut memleket içerisine nakledilmesi durumunda bu eşyalar için %2 ek vergi ödenecektir.
6. İsveç ve Norveç vatandaşları yabancı şehirlerden getirilen eşyaları Osmanlı Devleti'nin her yerinde serbestçe satabilir. Ancak bunun için eşyaların girişinde sadece amediye vergisi (Osmanlı gümrük teşkilatında gelen mallardan hem girerken hem de çıkarken ayrı vergi alınır). Bu kapsamda giren mallardan alınan vergiye "amediyeye", çıkan mallardan alınan vergiye ise "reftiye" ismi verilirdi. Kütükoğlu, 1996: 263) ödenmiş ise tüccarlar %2 ilave vergi ödemeleri gerekmektedir. Bu vergiyi bir kere ödedikten sonra ithal olarak getirdikleri eşyalar için ödemeleri gereken diğer tüm vergilerden muaf olacaklardır.
  7. İsveç ve ona bağlı olarak bulunan bölgelerin tamamı için tüccarlar, söz konusu devletin malı olarak toprak ürünleri ve eşya satışı için İsveç ve ona bağlı gemilerle Akdeniz ve Karadeniz boğazlarından ve İstanbul Haliç'ten geçtiği sırada gerek onları götürüyor olan gemilerde gerek başka bir yerde satılmak için gemiye yüklenip yoluna devam edecek gemilerde ya da geçici süreli karaya çıkarılan eşyalar için hiçbir zaman vergi veya başka bir ücret alınmayacaktır. Ancak diğer memleketlere satılmak için götürülen mallar için de % 3 ithalat vergisinden başka vergi alınmayacaktır.
  8. İsveç ve ona bağlı tüccar gemilerinin Akdeniz ve Karadeniz Boğazlarından geçmeleri için gereken gemi izni belgeleri gemilere, onları mümkün mertebe geciktirmeyecek şekilde verilecektir.
  9. Osmanlı Devleti, bu antlaşma ile kararlaştırılmış olan ticaret usulünü ülkenin tüm bölgelerinde yani Avrupa kıtalarında Mısır'da ve Afrika'da bulunan Osmanlı Devleti halkından hangi gruptan olursa olsun herkes için geçerli olduğunu kabul etmiştir.
  10. İsveç ve ona bağlı bölgelerin, Osmanlı Devleti'ne ithal ettiği ve Osmanlı'dan da ihraç olunan eşyaların kıymet takdiri sırasında meydana gelen gecikme ve problemlerin ortadan kaldırılması için İsveç ve Norveç arasında geçerli olan geleneklere uyararak her bir eşya için ödenecek olan miktarın belirlenmesi nedeniyle Osmanlı Devleti'nde yedi yıl görev yapmak için memurlar gönderilmiştir. Yedi yıllık sürenin dolmasıyla beraber İsveç ve ona bağlı halkların ithal ve ihraç edecekleri eşyalardan alınacak vergi bedelinin belirlenmesi için İsveç tarafından yeniden memur görevlendirilmesine karar verilmiştir. Söz konusu memurlar, ihraç edilecek Osmanlı ürünü eşyalar için bu sözleşme gereği verilecek verginin ödeneceği yer olan

iskelelerde görevlendirileceklerdir. Belirlenen yeni ücretler yedi yıl boyunca geçerli olacakken bu süreden sonra anlaşma taraflarının her biri bedellerin yeniden belirlenmesini talep etme hakkına sahiptir. Yedi yılı takip eden altı ay içerisinde herhangi bir talep olmaz ise eski tarife üzerinden yedi yıl daha devam edilecektir. Her yedi yıllık sürenin sonunda bu şekilde hareket edilecektir.

Ocak 1840'ta söz konusu maddeler belirtilmiş olup 4 ay içinde iki ülkenin de ticaret anlaşmasının maddelerini onaylamasına karar verilmiştir. Bu kapsamda yapılan anlaşmanın yürürlüğe girmesi için 1842 Mayıs'ı işaret gösterilmiş ve anlaşma belgesinin altına eklenmiştir.

1840 yılında Osmanlı-İsveç arasında imzalanan ticaret antlaşması genel olarak 1737 ticaret ve dostluk anlaşmasına birçok madde konusunda benzemektedir. Özellikle iki anlaşmada da İsveç tüccarına karşı imtiyaz ve hukuksal/idaresel ayrıcalıklar göze çarpmakta ve yapılan anlaşmanın maddeleri içerisinde sürekli imtiyazlar yinelenerek pekiştirilmektedir. Keza ilk ticaret anlaşmasında tüccarlar serbest ticaret imtiyazı elde ederken İsveçliler, hem cizyeden muaf olmuşlar hem de konsolosluk memurları eşyalarından gümrük ve bâc vergilerinin kaldırılması imtiyazını elde etmişlerdir.

1840 anlaşmasında tüccarların ödemeleri gereken vergilerin en ayrıcalıklı tüccarla eşit şekilde ayarlanması haklarını elde etmelerinin yanı sıra Osmanlı topraklarına gelen İsveç/Norveç tüccarlarının işlerin kolaylaştırılması hususunda da şehir zabıtasına belge vermeleri sistemine son verilmiştir.

Yapılan anlaşmada en önemli hususlardan birisi ise güvenlik meselesidir. Keza birçok ülke tüccarları Akdeniz'de yapacakları ticarete Berberi korsanlarının tüccar gemilerine ve mallarına el koymalarından dolayı büyük zararlar etmişlerdir. Bu sorun yapılan ticaret antlaşmasında gündeme gelmiştir. Osmanlı, İsveç'e dostluğun bir nişanesi olarak Berberi korsanlarına karşı İsveç'i destekleyeceğini ve yapılacak ticaretin daha güvenlik içerisinde olmasını sağlayacağını belirtmiştir.

Osmanlı-İsveç arasında 18. yüzyılda başlayan ticaret ve dostluk anlaşması özellikle vergiler hususunda daha genel ve üst bir perspektif sunmuştur. Bu kapsamda maddelerde belirtildiği üzere tüccarların Osmanlı'da yapacakları ithalat ve ihracattan %3'lük bir vergi alınacağı ve limanlara geldiklerinde verecekleri vergiden sonra gidecekleri Osmanlı limanlarında daha hiçbir ücret alınmayacağı belirtilmiştir. Ancak 1840 yılında yapılan anlaşmada vergisel faktörler daha genişletilmiş ve açıklanmıştır. Bu kapsamda Osmanlı hükümeti, İsveç/Norveç tüccarlarının satmak için getireceği her cins eşyanın Osmanlı'ya girişi ve satışının serbest olduğunu belirtirken gittiği limanlarda tüccarın malının kıymetinden % 9 ve gümrük vergisi içinde % 3'lük bir vergi kesileceğine hükmetmiştir. Ancak tüccar, limana vardığında zarar etmişse %9'luk vergi kesilirken önceki anlaşma gibi başka limanlara geçtiğinde kendisinden hiçbir şekilde ek ücret alınmayacaktır. Bunları yerine getiren tüccar limana girebilir ancak ister limanda satışa başlasın

ister Osmanlı içlerine malı gönderip satışını gerçekleştirsin kendisinden % 2'lik ek vergi daha alınacaktır. Malların kıymetinin hesaplanması hususunda ise Osmanlı, İsveçli tüccarların mağdur olmamaları için İsveç hükümeti tarafından Osmanlı limanlarına eşyaların kıymetlerini hesaplamaları için 7 yıl süreyle memurlar göndermelerini belirtmiştir. Alınan vergiler tüccarların Osmanlı limanlarına girmeleri ve şehirlerinde ticaret yapmaları için gereken hususlardır. Eğer söz konusu ülke tüccarları başka yerlerde ticaret yapmak niyetiyle geçerken belli süreliğine Osmanlı limanlarına geldilerse onlardan bir ücret talep edilmeyecektir. Ancak tüccarlar limana geldiklerine başka ülkelere satış için alıp götüreceği mallardan sadece % 3'lük bir ithalat vergisi ödeyeceklerdir.

Görüldüğü üzere 1840 anlaşması birçok konuda 1737 anlaşmasına paralel bir şekilde devam ettirilmekle birlikte vergi konularında daha detaylandırılmıştır. Böylece 18. yüzyılda ticaret ve dostluk antlaşmasıyla tesis edilen Osmanlı-İsveç arasındaki ticari diplomasi 19. yüzyılda da kendini göstermiş ve 1840 yılında yinelenerek pekiştirilmiştir.

Sonuç

Osmanlı-İsveç arasında 1737'de ilk kez başlayan ticari ilişkilerin devamlılığı her zaman sağlanmaya çalışılmış ve yapılan ticaret antlaşmalarıyla sürekli tazelenmiştir. Bu kapsamda 19. yüzyılın başlarında ticari faaliyetleri daha da geliştirmek isteyen İsveç, Osmanlı'dan Karadeniz'de ticaret serbestliği istemiş ve 1827'de bir ticaret antlaşması ile bu amacına ulaşmıştır (Beydilli, 2001: 413).

1840 yılında iki ülke diplomatları aracılığı ile başlayan müzakereler II. Mahmut ile İsveç Kralı XIV. Karl onayı ile sonuçlanmıştır. Böylece yapılan ticaret antlaşmasında önceki antlaşmalar bir kez daha tasdik edilirken iki ülke arasındaki ticareti geliştirecek vergi ve hukuksal imtiyazlar tanınmıştır. Öyle ki Padişah, Osmanlı tüccarlarına tanınan bütün hak ve ayrıcalıkların söz konusu devlet tüccarlarına da tanınacağını taahhüt etmiştir. Antlaşma ile birlikte İsveçli tüccarlar, Osmanlı şehirlerinde ticaret serbestliğinin bir kez daha belirtilmesinin yanı sıra çeşitli ayrıcalıklar ve ticaret yaparken uygulanan bürokratik işlemler için harcanan zamandan da tasarruf etmişlerdir. 19. yüzyılda ilişkiler genel olarak ekonomik perspektifte yapılırken dostane bir şekilde devamlılığı sağlanmıştır.

Extended Summary

The Ottoman Empire made negotiations and signed agreements with various states on the international platform, either ad hoc or longer term. One of these states is Sweden, which started to rise in the period of Gustav Eriksson Vasa and became an important state in Scandinavia. The first relations between Sweden and the Ottoman Empire are based on the 16th century. An important dimension in the bilateral relations that started with Murat III and Sigismund Vasa III was only experienced at the beginning of the 18th century. In this context, one of the most important factors is the Swedish King Karl XII, who

was defeated by the Russian Tsar Peter the Great in the Battle of Poltava and took refuge in the Ottoman lands and is called the Demirbaş Şarl in the Ottoman literature.

The Swedish king, who took refuge in the Ottoman state during the reign of Sultan Ahmet III, was paid 414.5 daily wages, but the king borrowed large amounts from the Ottoman government and various local groups and could not pay it. While the debts in question formed the main subject of Stockholm-Istanbul relations for a while after Karl returned to his country, various negotiations were held to resolve the issue. One of the results of these negotiations was the Ottoman-Swedish trade agreement signed in 1737. With the said agreement consisting of 18 articles, it was decided that the Swedes, who were exempt from the jizya tax, would pay a 3% tax on the imports and exports they would make in the Ottoman lands. After the 1737 trade agreement, which has a more general perspective in terms of taxation, its more detailed and more comprehensive version of taxation was signed in 1840. In the trade made with the said agreement, 9% and 3% customs tax will be collected from the value of the goods, while another 2% tax will be charged from the goods to be taken to the continental cities of the Ottoman Empire. On the other hand, they were exempted from the "tezkire system" shown in the transitions between towns. While it was decided to renew the 1840 treaty, which is similar to the 1737 Ottoman-Swedish trade agreement in many ways, but a more micro agreement, it remained in force until 1862.

سبب تجرید و بیاعت نظیر عمیق اولاد که
 سلطنت سیه امیری انکار اید اسوج و نور و هیا دونی بنده صرفه صبره و نبرد هادی اولاده در ارض مسافت و موالف کامله مقصود است
 دوله مشارالیه تجارین مالک محمود و ده الب کونور و کلری و کرک و بابا جنید نه کونور و کلری اصفه را سبب آن رسم کرمه اعتبارت و موالف
 وصول ساره تجارین در کافه مواد عهد نامه لهلمه سر و طریقه نظیفاً اجراء و تصفیة لایحه دولت علیه ناک اصولاً داره و اهلله و سائر بعضه
 درل صحابه الیه اولاده معاملات خارجیه سینه نیلوف مختلفه و نوعی جنیه مجرور... نویسیه لایحه تجارت با بنیه و تسریل مبادله محصولات مملکت
 فخره عهد سابقه بنیه که در مجوزا برسد مخصوص عقد بیه فاسباته جاریه تجارین بلیده نظیم و سوره سی رضوب و سبب لایحه بنی اولاد
 ابدی انقضای حاله دوله اتزای سرب سلطنت عظمی و در آنک بیای خلافت کبری سلطانه سلطانه اسلام و بر هاله فواقیه کرام نقل الیه
 الملك العلام بادشاه عدالت بناد و سز شاه خلافت کناره خاتم فرمیده الشریفیه مالک البیبه و الجیمی سز کونور کرافله هر طفلو مهابه
 قدر تلو و نعمت سلطانه عبدالمجید خانه انتم حضرت بنان جانب معالی خاقان ملاکام لایحه زیده سطره الارضها بدینا از حد در کاره مولا
 بی وزیر عظیم و کلری فخر سلطنت سیه ده حاله امور خارجیه لایحه نظارت جلیلیه صغیری حاشا الیه بنیه مذکور و مخصوص
 نسیاه فریغ انشاه الیه ممتاز و ضبط الاموال و زراعت و آسیایا و باغچه دوله سز غایه فزوا و دولا ز بویه دونور و غزاه فزوا و ایران لایحه
 و غزاه فزوا لایحه نشانی در بی حال اولاده رضایی سیدنا باغچه و زراعت اولاد حاله اسوج و نور و هیا فزوا و سز کونور و سز کونور
 ضایری طرفه رضی دولت مشارالیه نیک سلطنت سیه ده مقیم صغیر لایحه اولاد سفارت نشانی و وزارت تغییر لایحه نشانی
 حاشا اولاده رضایی سیدنا انواه نشانی رضایی لایحه صلیله اولاد زین و عرض و هیا که اولاده کم آورده بدین اعطای اولاد
 رضای مری بلیکن بعد از آنکه انی ذکر موالف فخر بنیه الیه عقد و نظیم اولاد که بی ماره اسوج و نامه الیه فخره مقید
 اولاد سر و طریقه ماعدا اسوج و نور و هیا لایحه بنیه و سفینه لایحه عانه و در اصل اولاد با لایحه عقد و امتیازیه و معافیه عهد سز
 مقضی آورده الی الیه عرض و سفینه اولاد و استقباله اعطای بولیس مکه اولاده کافه سعادت و امتیازات و معافیه که در اسوج و نور و هیا
 نیکه رسفیس حضرت اعطای بولیس و استقباله اعطای بولیس اندر رضی اولاد مقیده امتیازات و معافیه که متفق اولاد
 و هیا دونی بنیه و سفینه لایحه اعطای بولیس اندر رضی اولاد مقیده امتیازات و معافیه که متفق اولاد
 زلی هیا بنیه بنیه بولیس حضرت اعطای بولیس اندر رضی اولاد مقیده امتیازات و معافیه که متفق اولاد

Resim 1. 1840 Osmanlı-İsveç Ticaret Antlaşması Asıl Metni (1-2. Maddeler)

Kaynaklar

1.Arşiv Vesikaları

BOA., Name-i Hümayun Defterleri (A.DVNS.NMH.d), 11/280

2.Matbu Eserler ve İncelemeler

- Alakom, R. (2014). İstanbul ve İzmir’de İsveç İzleri (1730-1930). İstanbul: Avesta Kitap.
- Baş, İ. (2004). 18. Yüzyılın İlk Yarısında Türk-İsveç İlişkileri ve Mehmed Said Efendi’nin İsveç Elçiliği (1732-1733) [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trabzon Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Beki, M. (2019). 49/1 Numaralı İsveç Ahidname Defterine Göre Osmanlı İsveç Ticaret İlişkileri (1736-1758) [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çorum Hitit Üniversitesi.
- Beydilli, K. (2001). İsveç, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 23. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı. s. 407-414.
- Erdoğan, M. (2019). Sultan I. Mahmud Dönemindeki Sefaretnamelerin Osmanlı Modernleşmesi ve Diplomasisi Üzerindeki Etkileri [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Karaman Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
- Küçük, E. (2018). İsveç’te Bir Osmanlı Elçisi: Mehmed Said Efendi, Bilge Strateji, 10 (19), 67-84.
- Forsberg, A. M. (2017). Propaganda, Habsburg and Sweden, Images of Sweden: Past and Present Perspectives From Austria. Vienna: An International Seminar By Axel and Margaret Ax:Son Johnson Foundation At Palais Daun-Kinsky.
- Görür, C. (2012). 1736-1743 İttifak Sürecinde Osmanlı-İsveç İlişkileri [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Gazi Üniversitesi.
- Grimberg, C. (1935). A History of Sweden, (C. W. Foss, Çev). Rock Island/Illinois: Augustana Book Concern.
- Günaydın, H. ve Çoşkun, B. (2018). İsveç Kralı XII. Charles’ın (Demirbaş Şar) Osmanlı Devleti’ne İlticası (1709-1714) ve İltica Sürecinde Ülkesinde Ombudsman Görevlendirmesine İlişkin Bir Değerlendirme, Ombudsman Akademik, 5 (9), 15-73.
- Güven, O. ve Şentürk, O. (2021). Selanik Romanya Konsolosluğu ve Faaliyetleri (1879-1912), Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(3), 555-575.
- Hosking, G. (2015). Rusya ve Ruslar, (K. Acar, Çev). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kurat, A. N. (1943). İsveç Kralı XII. Karl’ın Türkiye’de Kalışı ve Bu Sıralarda Osmanlı İmparatorluğu. İstanbul: Rıza Koşkun Matbaası.

- Kuzucu, S. (2016). XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti ile İskandinav Ülkeleri Arasındaki Ticari İlişkiler (İsveç ve Danimarka-Norveç), Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13 (35), 402-426.
- Kütükoğlu, M. (1996). Gümrük, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 14. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı. s. 263-268.
- Merriman, J. (2020). Rönesans’tan Bugüne Modern Avrupa Tarihi, (Ş. Alpagut, Çev). İstanbul: Say Yayınları.
- Oğuz, M. ve Akgündüz, A. (1998). Hücet, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 18. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı. s. 446-450.
- Roberts, J. M. (2010). Avrupa Tarihi, (F. Aytuna, Çev). İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Scobbie, I. (2006). Historical Dictionary of Sweden. Maryland: The Scarecrow Press.
- Sevinç, T. (2014). İsveç Kralı XII. Şar’ın Osmanlı Devleti’ne İlticası ve İkameti (1709-1714), History Studies, 6 (1), 139-159.
- Sütçü, A. (2020). İsveç Kaynakları Işığında Osmanlı-İsveç İlişkileri (1709-1737) [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Tabakoğlu, A. (2000). İmdadiyye, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 22. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı. s. 221-222.
- Theolin, S. (2000). The Swedish Palace in Istanbul A Thousand Years of Cooperation Between Turkey and Sweden – İstanbul’da bir İsveç Sarayı İsveç ile Türkiye Arasında Bin Yıllık İşbirliği, (S. Okyay, Çev). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ural, C. (2020). 50/2 Numaralı İsveç Ahkam Defteri’nin Işığında Osmanlı-İsveç İlişkileri (1759-1827) [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). Osmanlı Tarihi, c. VI. Ankara: TTK Yayınları.
- Ünver, M. (2018). 18. Yüzyılda Osmanlı-İsveç Diplomatik İlişkileri [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Karaman Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
- Yeniçeri, C. (1991). Bâc, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 4. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı. s. 411-413.
- Yılmaz, M. (2004). Avrupa Tarihi Ders Notları. Konya: Şekeroğlu Dağıtım.
- Yüksel, A. (2013). II. Mahmud Devrinde Osmanlı İstihbaratı. İstanbul: Kitap Yayınevi.